

Seminar za pripremu lokalnih akcionaih planova za opštine
Berane, Bijelo Polje i Ulcinj

Hotel Maestral Miločer
06-09.11.2012

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

Project Funded by the EU

Supported by OSCE participating States

Implemented by

OSCE
ODIHR

***Lokalni akcioni plan integracije Roma i Egipćana u opštini
Berane za period 2012-2016
-prijedlog-***

Sadržaj:

Uvod.....	4
I Osnovne informacije o opštini Berane.....	5
II Normativni okvir.....	6
III Razlozi za donošenje Lokalnog akcionog plana (LAP) integracije Roma i Egipćana	7
IV Situaciona analiza.....	8
V Oblasti primjene Lokalnog akcionog plana.....	21
1. Pravni status	22
2. Obrazovanje.....	23
3. Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa.....	25
4. Stanovanje.....	27
5. Zdravlje i zdravstvena zaštita.....	28
6. Socijalna i dječija zaštita.....	30
7. Kulturni i jezički identitet.....	31
8. Informisanje.....	32
9. Učešće u političkom i društvenom životu.....	33
VI	
Finasiranje.....	35
VII Monitoring i evaluacija realizacije.....	35

Spisak skraćenica

RE	-	Romi i Egipćani
IRL	-	Interno raseljena lica
MZMP	-	Ministarstvo za manjinska prava
MUP	-	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MRSS -	-	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
MPiS	-	Ministarstvo prosvjete i sporta
MZ	-	Ministarstvo zdravlja
MK	-	Ministarstvo kulture
ME	-	Ministarstvo ekonomije
MTiOR	-	Ministarstvo turizma i održivog razvoja
MOP	-	Materijalno obezbjeđenje porodice
GUP	-	Generalni urbanistički plan
ZZZCG	-	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
UZZI	-	Uprava za zbrinjavanje izbjeglica
ZZŠ	-	Zavod za školstvo
OŠ	-	Osnovna škola
JU	-	Javna ustanova
JPU	-	Javna predškolska ustanova
USO	-	Ustanove srednjoškolskog obrazovanja
KUD	-	Kulturno umjetnička društva
FZZO	-	Fond za zdravstveno osiguranje
DZ	-	Domovi zdravlja
CKCG	-	Crveni krst Crne Gore
CSR	-	Centar za socijalni rad
LAP	-	Lokalni akcioni plan
EU	-	Evropska unija
DEU	-	Delegacija Evropske unije
UNHCR	-	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
UNICEF	-	Dječiji fond Ujedinjenih nacija
OEBS	-	Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju

Uvod

Lokalni plan akcije za integraciju Roma i Egipćana u opštini Berane za period 2012-2016 predstavlja lokalni strateški dokument koji ima za cilj da doprinese unapređivanju položaja RE stanovništva u ovoj opštini, te ostvarivanju i zaštiti njihovih ljudskih prava. Ovaj dokument predstavlja lokalnu platformu politike prema svim važnim pitanjima koja su od značaja za suštinsku i održivu integraciju romske i egipćanske zajednice u javni život i razvoj ove opštine.

Lokalni plan akcije za integraciju Roma i Egipćana (u daljem tekstu: LAP) obuhvata period od 4 godine i predstavlja rezultat zajedničkog rada lokalne samouprave u opštini Berane, tima Misije OEBS-a u Crnoj Gori i predstavnika nevladinog sektora koji su bili uključeni u prikupljanje relevantnih informacija i pripremu nacrtu LAP-a. Plan sadrži skup prioriteta i sistemskih mjera koje je potrebno implementirati kako bi se postigla integracija Roma i Egipćana u oblastima pravnog, političkog, ekonomsko-socijalnog i kulturno-informativnog života; nosioce, rokove i potrebna sredstva kao i set instrumenata za praćenje i procjenu uticaja preduzetih mjera. Lokalna samouprava i njeni predstavnici su aktivno podržavali izradu ovog dokumenta, kroz konsultativne procese i participativno istraživanje potreba zajednice. Podrškom kreiranju ovog plana akcije i njegovim usvajanjem, lokalna samouprava je iskazala spremnost da posvećeno i strateški radi na poboljšanju položaja Roma i Egipćana i njihovom aktivnom uključivanju u lokalnu sredinu.

U izradi LAP-a korišćeni su svi raspoloživi dokumenti, strategije i važeća zakonska rješenja, koji na direktan ili indirektan način uređuju pitanja od važnosti za integraciju romske zajednice na lokalnom nivou. Osim toga, sprovedeno je i ispitivanje potreba sa ciljem da se omogući jasno i precizno sagledavanje statusa Roma i Egipćana na teritoriji ove opštine, kao i da se dobije odgovor na pitanje u kojoj mjeri je romsko i egipćansko stanovništvo integrisano u lokalnu sredinu, a koje aktivnosti je potrebno sprovesti kako bi se obezbijedilo poboljšanje stanja u datoj oblasti. U svrhu prikupljanja informacija i relevantnih podataka, organizovani su konsultativni sastanci sa predstavnicima zajednice, informativni sastanci sa predstavnicima institucija koje djeluju u oblasti socijalne inkluzije, kao i fokus grupe sa predstavnicima nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ciljne populacije.

Realizacija ovog Akcionog plana ima za cilj da doprinese poboljšanju kvaliteta i uslova života Roma i Egipćana koji žive na teritoriji opštine Berane i da podstakne njihovu integraciju u lokalnu zajednicu. Osim toga, ovakav plan akcije može biti od koristi za bolje planiranje budžeta i pribavljanje nedostajućih sredstava za potrebe realizacije inkluzivnih programa i planova, ali i za bolju pripremljenost opštine za privlačenje i korišćenje kohezivnih fondova Evropske unije. U konačnom, kao instrument socijalne inkluzije, ovaj Akcioni plan teži da doprinese većoj solidarnosti i razumijevanju većinske populacije prema RE stanovništvu, bez koje nema suštinske integracije ove marginalizovane zajednice.

I. Osnovne informacije o opštini Berane

Geografski položaj

Područje Opštine Berane prostire se na površini od 703 km² (5,2% ukupne površine teritorije Crne Gore). Od 21 opštine u Crnoj Gori, Berane, po ukupnoj površini, zauzima 8 mjesto. Od

ukupne površine na obradivo zemljište otpada 22% ili 155 km², šume zahvataju prostor od 37% ili 260 km² i ostalog zemljišta ima 41% ili 288 km². Berane, teritorijalno, pripada sjevernoj regiji Crne Gore, u kojoj su i opštine: Bijelo Polje (36 km sjeverno), Rožaje (30 km istočno), Andrijevića (16 km južno) i Plav (43 km južno). Ovoj regiji pripadaju i opštine Kolašin, Mojkovac, Pljevlja i Žabljak. Sa istočne strane, opština Berane se graniči sa opštinom Rožaje, sa juga Andrijevićima i Plavom, sa zapada opštinama Kolašin i Mojkovac, a na sjeveru sa Bijelim Poljem. Na užem jugo-istočnom dijelu opština Berane se graniči sa opštinom Peć (Kosovo) a na sjevero-istoku sa Sjenicom (R.Srbija). Duž rijeke Lim (idući ka jugu), Berane je prirodno otvoreno prema Andrijevićima i Plavu, dok kroz Tifransku klisuru ima izlaz prema Bijelom Polju.

Klimatske karakteristike

Beranska kotlina se značajno razlikuje od okolnog planinskog prostora, koji ima tipičnu planinsku klimu na većim visinama. U samoj kotlini, temperaturni odnosi i vjetrovi odgovaraju tipu umjereno-kontinentalne klime, a u rasporedu padavina vide se i uticaji mediteranske klime. Atmosferski talozi su ravnomjerno raspoređeni. Bilježe se veliki temperaturni rasponi i ljeti i zimi. Relativno povoljna klima povoljno utiče na razvoj i očuvanje biljnog i životinjskog svijeta.

Demografski podaci

Prema zvaničnom popisu iz 2010 godine, na teritoriji Opštine Berane živi 33970 stanovnika. U ukupnom broju stanovnika Crne Gore, opština Berane učestvuje sa 5,48%. Od ovog broja 17087 ili 50,3% su muškog, a 16883 ili 49,7% ženskog pola. Na promjene broja i strukture stanovništva utiču brojni činioci, među kojima su najznačajniji nivo i dinamika privredno-ekonomskog razvoja. Teritoriju opštine Berane čine 32 mjesne zajednice sa 68 naseljenih mjesta, odnosno područja katastarskih opština koja ulaze u njen sastav. Od ukupnog broja stanovnika, 11073 ili 32,60% stanovnika živi u urbanim naseljima (gradska zona) i 22897 ili 67,40% u ruralnim-seoskim naseljima. Prosječna gustina naseljenosti je 48,9% stanovnika/km², što je 4,2% više u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti Crne Gore (44,7 stanovnika/km²). Stanovništvo opštine Berane čini zajednicu od 9991 domaćinstava sa 13659 stanova. U urbanoj-gradskoj zoni ima 3574 domaćinstava i 4313 stanova dok u ruralnoj-seoskoj zoni ima 6417 domaćinstava sa 9346 stanova.

Prema rezultatima popisa iz 2010 godine, u opštini Berane, rođeno je 423 djeteta, od kojih je 207 muškog i 216 ženskog pola. U ovom periodu, 340 je umrlih, od kojih 183 muškog i 157 ženskog pola. Stopa smrtnosti je 10,0, što je više za 0,9% od prosjeka u CG (9,1). Broj sklopljenih brakova u 2010 godini, iznosio je 211, a broj razvedenih 13. Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih) iznosi 1,24, a prirodni priraštaj je 83. Stopa prirodnog priraštaja (na 1000 stanovnika) je 2,4. Stopa nataliteta je 12,5. U našu opštinu je doseljeno 134 lica a odseljeno 322, što je svrstava u opštine sa negativnim migracionim saldom od - 188, zabilježenim u prethodne dvije decenije.

Popisom stanovnika Crne Gore iz 2010 godine, u opštini Berane registrovano je 701 lice koje se izjasnilo kao pripadnik RE populacije. Od ovog broja, 170 se izjašnjava da pripada etničkoj grupi Egipćana (0,50%), a 531 je broj stanovnika koji pripadaju romskoj etničkoj grupi (1,56%). Centar za socijalni rad u Beranama, u svojoj bazi podataka o romskom i egipćanskom stanovništvu, ima registrovano 828 stanovnika. Nevladine organizacije „Enfants” i „Korak do uspjeha” sprovele su 2011. godine projekat evidentiranja pripadnika RE stanovnika u opštini

Berane. Prema podacima dobijenim u toku realizacije ovog projekta, u opštini Berane je nastanjeno 832 stanovnika romskog i egipćanskog porijekla.

II. Normativni okvir

Shodno prihvaćenim međunarodno-pravnim standardima i pozitivnom zakonodavstvu Crne Gore, zaštita manjina pretpostavlja obavezu države da pripadnicima manjina obezbijedi sva prava koja uživaju svi građani Crne Gore, uz posebnu obavezu da se manjinama osiguraju dodatna prava kako bi se očuvale njihove specifičnosti – identitet, jezik, kultura, vjera, tradicija, način života. Romi i Egipćani predstavljaju specifičnu manjinsku zajednicu, s obzirom na činjenicu da nisu nacionalno i državno-pravno konstituisani i da nemaju državu maticu.

Prema Ustavu Crne Gore, princip zabrane diskriminacije i jednakosti pred zakonom predstavlja osnovni preduslov za uživanje svih ljudskih i manjinskih prava, koji nije uvijek dovoljan za obezbjeđivanje faktičke jednakopravnosti manjine sa većinskom populacijom, posebno za zaštitu identiteta manjinskih zajednica. Ustav stoga garantuje i institut priznavanja dodatnog seta prava pripadnicima manjina, koji se naziva **afirmativna akcija-preferencijalni tretman-pozitivna diskriminacija**. Ovaj institut se svodi na priznavanje izvjesnih prava u većem obimu od onih koja se priznaju većinskom stanovništvu, na osnovu opštih pravila međunarodnog prava o zaštiti ljudskih prava.

Polazeći od teškog položaja Roma i Egipćana, te potrebe uspostavljanja ravnopravnog tretmana ove zajednice i njene integracije u društvene tokove, Crna Gora je donijela niz značajnih dokumenata koji podrazumijevaju preduzimanje mjera afirmativne akcije u statusno-pravnoj, prosvjetno-kulturnoj, zdravstvenoj, ekonomsko-socijalnoj, stambenoj i drugim oblastima: Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016.godine sa jednogodišnjim Akcionim planom za njenu realizaciju; Strategiju razvoja i redukcije siromaštva 2007-2011; Nacionalni Akcioni plan za Dekadu uključenja Roma 2005 – 2015.godine; Zakon o zabrani diskriminacije; Zakon o manjinskim pravima i slobodama; kao i Zakon o lokalnoj samoupravi kojim je propisana obaveza lokalnih samouprava da obezbjeđuju jednaku zaštitu prava i na zakonu zasnovanih interesa lokalnog stanovništva. Pravo na obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu regulisani su Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju; Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju.

III. Razlozi za donošenje Lokalnog akcionog plana integracije Roma i Egipćana

Opština Berane preduzima značajne aktivnosti na planu integracije Roma i Egipćana. Opština aktivno učestvuje u rješavanju stambenih potreba ove zajednice, kreiranju i realizaciji programa zapošljavanja i poboljšanju njihovog materijalnog položaja, uglavnom kroz programe jednokratne pomoći. Usvojen je LAP za djecu; imenovan je viši savjetnik za interno raseljena lica i Rome pri Sekretarijatu za opštu upravu i društvene djelatnosti, a u toku su i pripreme za konstituisanje Savjeta za unapređenje inkluzije Roma i Egipćana na lokalnom nivou, koji će činiti predstavnici lokalne samouprave i lokalnog RE stanovništva. Osim toga, lokalna samouprava aktivno saraduje sa predstavnicima zajednice, institucijama obrazovnog sistema i socijalne zaštite, međunarodnim i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava ove populacije.

I pored preduzetih mjera, položaj Roma i Egipćana na lokalnom nivou i dalje karakterišu sledeći parametri:

- visoka stopa nezaposlenosti;
- niska obrazovna postignuća;
- slabo imovno stanje koje se odražava na kvalitet života i zdravstveno stanje;
- prisustvo stereotipa, društvena izolovanost i marginalizacija;
- nedovoljno učešće u socijalnom i kulturnom životu zajednice;
- nedovoljna saradnja unutar same romske zajednice;
- nepovjerenje zajednice prema institucijama sistema;

Osim toga, partnerstvo između lokalne samouprave, institucija i nevladinog sektora još uvijek nije razvijeno u dovoljnoj mjeri. Koordinacija između lokalne uprave i sektorskih institucija uglavnom nije institucionalizovana i najčešće se svodi na razmjenu informacija i izvještaja o radu. Integraciju u lokalnu sredinu dodatno usložnjava i činjenica da visok udio u ovoj populaciji čine interno raseljena lica sa teritorije Kosova, čiji položaj karakterišu neriješen pravni status i postojanje izražene jezičke barijere usled nepoznavanja lokalnog jezika. Ove činjenice su opredijedile donošenje LAP-a, čiji specifični ciljevi su usmjereni na stvaranje uslova za kvalitetnu i pristupačnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu, kvalitetno i dostupno obrazovanje, ostvarivanje prava na rad, kao i veće uključivanje Roma i Egipćana u procese donošenja odluka na lokalnom nivou i očuvanje njihovih kulturnih posebnosti.

IV. Situaciona analiza

Prema anketi koju su sprovele nevladine organizacije „Enfants” i „Korak do uspjeha” u periodu jul – avgust 2012. godine, na teritoriji opštine Berane je evidentirano 908 stanovnika RE populacije. Od ovog broja, 344 lice je domicilno, a 564 su interno raseljena lica.

1) *Geografske karakteristike* (mjesto boravka, prebivalište)

RE stanovništvo prema osnovnim migracionim kontigentima (Popis 2011)

BERANE	Od rođenja stanuju u istom mjestu	Selili su se unutar Crne Gore	Doselili se iz druge zemlje	Raseljena lica	Djeca čiji su roditelji raseljena lica
908	113	11	353	293	138

RE stanovništvo rođeno van Crne Gore, prema državi rođenja, polu i opštini (Popis 2011)

BERANE	Ukupno	DRZAVA RODJENJA						
		Kosovo	Srbija	BiH	Njemačka	Italija	Ostalo	Nema podataka
Ukupno	341	316	18	1	4		1	1

MUŠKO	164	155	5	-	2	1	-	1
ŽENSKO	177	161	13	1	2	-	-	-

2) Status i struktura porodice

U strukturi interno raseljenih lica, 65 pripadnika RE posjeduje pasoš Kosova, 124 posjeduje pasoš Crne Gore, dok 235 lica nema dokumenta nijedne države. Nedostatak lične dokumentacije povlači nemogućnost ostvarivanja drugih građanskih prava, u prvom redu ekonomskih i socijalnih. Među licima koja nemaju dokumenta i koja su „pravno nevidljiva” najveći je broj onih kojima nedostaju izvod iz matične knjige rođenih, lična karta, pasoš ili uvjerenje o državljanstvu koje se dobija po osnovu mjesta rođenja roditelja. Određeni broj djece rođene na teritoriji opštine, u kućnim uslovima, ne posjeduje izvod iz matične knjige rođenih, već je neophodno sprovesti proceduru registracije na Kosovu, kako bi se nastavilo sa postupkom sticanja jedinstvenog matičnog broja u Crnoj Gori. U naselju Riversajd, 11 pripadnika RE ima status stranca sa privremenim nastanjenjem, a 32 lica je podnijelo zahtjev za sticanje statusa stranca sa privremenim boravkom. U naselju Petnjica, dvoje lica ima status stranca sa privremenim boravkom, a zahtjev za sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem podnijelo je jedno lice.

Romsku i egipćansku populaciju na teritoriji opštine čini 135 domaćinstava. Prosječan broj članova domaćinstva je 5,2 člana.

RE domaćinstva prema broju članova porodice (opštinski podaci 2012)

Berane	Ukupno domaćinstava	Domaćinstva prema broju članova									
		Sa 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	135	12	16	12	20	17	17	14	11	4	11

Polna struktura RE stanovnika u opštini Berane (opštinski podaci 2012)

Status	Muški	Ženski	Svega
Iz domicilnih porodica	170	174	344
Iz IRL porodica	270	294	564
Ukupno	440	468	908

RE porodice prema broju djece (opštinski podaci 2012)

Berane	Ukupno porodica	Porodice prema broju djece				
		Bez djece	Sa 1	2	3	4
	146					

		25	21	38	19	12	31
--	--	----	----	----	----	----	----

RE stanovništvo prema starosti i polu (opštinski podaci 2012)

OPŠTINA		0-7	8-14	15-17	18-25	26-40	41-50	Preko 50.god
Berane	Domicilno	101	66	33	44	64	14	22
33970	IRL	114	85	68	78	82	84	53

RE stanovništvo sa više od 15 godina starosti, prema bračnom stanju i polu (Popis 2011)

BERANE	Ukupno	MUŠKO					
		Svega	Neoženjen	Oženjen	Živi u nevenčanoj zajedn.	Razveden	Udovac
	350	180	36 (20%)	107(59,44%)	26(14,44%)	4(2,22%)	7(3,89%)

BERANE	Ukupno	ŽENSKO					
		Svega	Neudata	Udata	Živi u nevenčanoj zajedn.	Razvedena	Udovica
		170	21(12,35%)	104(61,18%)	25(14,47%)	5 (2,94)	15 (8,82)

3) *Obrazovne karakteristike*

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje na teritoriji opštine, odvija se u J.P.U. Dječiji vrtić „Radmila Nedić“ koju je tokom školske 2011/2012. godine pohađalo 469 djece. U sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja uključeno je samo 7 djece predškolskog uzrasta iz RE populacije. Iako se ovaj broj povećavao iz godine u godinu (3 polaznika 2009/2010; 5 polaznika 2010/2011), uočen je trend učestalih izostanka i napuštanje predškolskog vaspitnog procesa, usled nemogućnosti plaćanja naknade za boravak u predškolskim ustanovama. Naime, polaznici iz reda RE stanovništva plaćaju 50% od cijene boravka u Dječijem vrtiću, a razliku do ekonomske cijene nadoknadjuje Ministarstvo prosvjete i sporta Vlade Crne Gore.

Osnovno obrazovanje se realizuje u tri gradske i 9 seoskih škola. U osnovnim školama se nastava realizuje u 229 odjeljenja sa 4405 učenika. Od ovog broja, 2050 je učenica. Gradske osnovne škole su: OŠ "Vuk Karadžić" sa 1323 učenika, OŠ "Radomir Mitrović", 1075 učenika, OŠ "Vukašin Radunović", 774 učenika, OŠ "Savin Bor" 145 učenika, OŠ "Mahmut Adrović" u Petnjici sa 227 učenika, OŠ "25.maj" selo Vrbica sa 102 učenika, OŠ "Tucanje", sa 70 učenika, OŠ "Trpezi", sa 118 učenika, OŠ "Šekular" sa 28 učenika, OŠ "Lubnice" sa 53 učenika, OŠ "Donja Ržanica" sa 119 učenika, OŠ "Štitari" sa 42 učenika i OŠ "Polica" sa 113 učenika. U realizaciji obrazovnih programa angažovano je 30 nastavnika i profesora. Ni jedan od nastavnika ne govori niti razumije romski jezik.

Srednjoškolsko obrazovanje se odvija u četiri srednje škole: JU Gimnazija „Panto Mališić“ sa 620 učenika, JU Srednja medicinska škola „Dr Branko Zogović“ 761 učenika, JU Srednja škola „Vukadin Vukadinović“ 816 učenika i JU Srednja stručna škola sa 491 učenika. Ukupan broj učenika u srednjim školama je 2688 učenika, a nastava se organizuje u 101 odjeljenju. Na kraju školske godine, 583 učenika je završilo IV stepen, a 68 učenika je završilo III stepen srednjeg obrazovanja. U nastavi je angažovano 205 nastavnika. Ni jedan nastavnik ne govori niti razumije romski jezik.

U Beranama je poslednjih nekoliko godina otvoreno 5 visokoškolskih ustanova koje pružaju mogućnost za nastavak školovanja srednjoškolcima iz ove, ali i susjednih sredina. To su: Visoka medicinska škola, Filozofski fakultet (Odsjek za učiteljske studije), Filološki fakultet (Odsjek za engleski i italijanski jezik), Viša računarska škola i Fakultet za menadžment u saobraćaju. Do kraja 2012. godine biće privedeni radovi na izgradnji Univerzitetskog centra, što će studentima na beranskim fakultetima omogućiti, osim boljih uslova studiranja, i bolje uslove za studentski smještaj. Na navedenim fakultetima nije upisan nijedan student RE populacije.

Obrazovni nivo RE populacije na teritoriji opštine Berane je veoma nizak. U školskoj 2012/2013 godini, 18 djece pripadnika RE populacije je upisano u prvi razred osnovne škole (OŠ Radomir Mitrović). Od ovog broja, 8 djece je domicilno, a 10 djece IRL RE. U okviru OŠ „Vuk Karadžić“ već 35 godina postoji odjeljenje za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama koje obrazuje djecu koja ne mogu po programima inkluzivnog obrazovanja da budu uključena u redovan školski proces. Među 14 polaznika nema djece pripadnika RE populacije. Glavni razlozi za nizak nivo integrisanosti u obrazovni sistem ogledaju se u siromaštvu koje onemogućava nabavku odjeće, obuće i nastavnih sredstava, ali i niskom stepenu svijesti roditelja o značaju i prednostima obrazovanja.

RE djeca do sedam godina starosti koji pohađaju sistem predškolskog vaspitanja

2012	STAROST	UKUPNO	MUŠKO	ŽENSKO
Ide u vrtić	1-6 godina	7	3	4
Ne ide u vrtić	1-6 godina			

RE stanovništvo sa više od 15 godina starosti, prema starosti, polu i stepenu školske spreme

BERANE	UKUPNO	Bez škole	Osnovna škola				
			Svega	1-3 razred	4-7 razr.	8 razred	Nepoznato
	350	219	126	20	65	41	-
MUŠKO	180	94	83	15	39	29	-
ŽENSKO	170	125	43	5	26	12	-

RE djeca koja pohađaju srednju školu

BERANE	Ukupno	Srednja škola				
		Svega	I razred	II razred.	III razred	IV razred

		5		5		1		2		2
--	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---

RE stanovništvo koje pohađa visokoškolske ustanove

BERANE		Ukupno	Srednja škola			
			Svega	Bečelor	Master	Postdiplomske
		-	-	-	-	-
MUŠKO		-	-	-	-	-
ŽENSKO		-	-	-	-	-

Školska sprema punoljetnih pripadnika RE populacije (podaci Centra za socijalni rad Berane 2012)

Sa završenom osnovnom školom			Sa završenim III stepenom zanatom , srednjom školom			Sa završenom višom školom- bečelor			Sa završenom visokom školom-master		
svoga	m	ž	svoga	m	ž	svoga	m	ž	svoga	m	ž
41	29	12	4	3	1	-	-	-	-	-	-

Podaci o pismenosti RE stanovništva sa više od 15 godina starosti (Popis 2011)

	UKUPNO											
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-65	65 preko
Ukupno	212	53	28	36	23	19	11	10	10	4	5	13
Muško	87	19	16	18	11	8	-	3	4	2	1	5
Žensko	125	34	12	18	12	11	11	7	6	2	4	8

4) Zaposlenost

Zapošljavanje predstavlja jednu je od najvažnijih komponenti društvene integracije, koje se može negativno odraziti i na sve druge segmente društvene zajednice i na sve starosne strukture. Nezaposlenost mladih lica, lica starijih od 45 godina života, kao i lica sa otežanim faktorom zapošljivosti predstavlja poseban problem. Kao prateći problemi nezaposlenosti, mogu se izdvojiti: zastarijevanje znanja zbog dugog čekanja na zaposlenje, niska motivisanost za zapošljavanje u nižem stepenu stručne spreme, slaba teritorijalna pokretljivost nezaposlenih lica, nedovoljne stimulatívne mjere zapošljavanja nezaposlenih lica i slabe ingerencije lokalne samouprave.

Zapošljavanjem i razvojem ljudskih resursa na teritoriji opštine, institucionalno se bavi Zavod za zapošljavanje - Biro rada u Beranama koji se u svim svojim aktivnostima pridržava načela

jednake dostupnosti, postupanja i zabrane diskriminacije u zapošljavanju. Biro rada obavještava lica koja traže zaposlenje o mogućnostima i uslovima za zapošljavanje, posreduje u zapošljavanju, sprovodi profesionalnu orijentaciju i savjetovanje o izboru zanimanja, pruža savjete poslodavcu i licu koje traži zaposlenje. Takođe, Biro rada organizuje dodatnu obuku u skladu sa zakonom i sprovodi programe i mjere aktivne politike zapošljavanja.

Krupne sistemske promjene koje su se desile u zadnjih 20 godina, dovele su do recesije privrednih aktivnosti, stečaja i likvidacije brojnih privrednih subjekata koji su djelovali na teritoriji opštine Berane, a sledstveno tome i otpuštanja velikog broja radnika, drastičnog pada društvenog proizvoda, velike nezaposlenosti i naglašenih socijalnih problema koji su posebno pogodili romsku i egipćansku zajednicu. Prema podacima o nezaposlenima na teritoriji opštine Berane koje vodi ovaj Biro, evidentirano je 1801 nezaposleno lice, od čega su 782 žene, dok je zaposlenih 4910. Stopa nezaposlenosti na nivou opštine Berane iznosi 13,25% pri čemu treba uzeti u obzir činjenicu da određeni broj nezaposlenih nije evidentiran, a da je sa druge strane određeni broj prijavljenih radno aktivan u sektoru sive ekonomije, a još uvek se vodi na evidenciji nezaposlenih.

U lokalnoj upravi nije zaposleno ni jedno lice iz RE populacije. Pripadnici ove populacije se većinom bave sakupljanjem sekundarnih sirovina, prodajom tekstilne robe na pijačnim mjestima, obavljanjem sezonskih poslova, a evidentirana je i pojava prosjačenja, posebno među mlađom populacijom. Broj radno aktivnih pripadnika RE populacije iznosi 155, od čega su 134 muškarci, a 21 žene. Samostalno zanimanje obavlja 76 lica, od kojih su 71 muškarci, a 5 žene. Na evidenciji Biroa rada nalazi se 72 pripadnika RE koji aktivno traže zaposlenje.

RE stanovništvo sa više do 15 godina starosti prema aktivnosti i polu

Opština	Pol	Ukupno	Aktivni		Lica sa ličnim prihodom	Izdražavano stanovništvo	Ostali koji ne obavljaju zanimanje	Nepoznato
			svega	Obavljaju zanimanje				
		350	155	76	39	146	7	3
	Muški	180	134	71	29	12	5	-
	Ženski	170	21	5	10	134	2	3

RE stanovništvo evidentirano kod Biroa rada u Beranama kao lica koja traže zaposlenje (podaci Biroa rada 2012)

OPŠTINA		STAROST									
		16-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Berane											
nezaposleni	72	12	14	13	11	5	6	4	1	3	3

5) Uslovi stanovanja i života

Romi i Egipćani na teritoriji opštine Berane žive u šest naselja: Talum (broj članova porodice: 538), Riversajd (304), Petnjica (17), Obalsko naselje (15), kontejnersko naselje na Rudešu (21) i Aerodromsko naselje (28). Većina porodica živi u prigradskim naseljima. Kvalitet stanovanja nije na zadovoljavajućem nivou, mada uslovi stanovanja variraju od naselja do naselja. Loš kvalitet i opremljenost stanova, neadekvatni infrastrukturni uslovi, te visok procenat nelegalno sagrađenih objekata i mali procenat objekata koji se nalaze u vlasništvu RE predstavljaju ključne karakteristike uslova života u ovim naseljima. U toku je izrada Prostornog plana kojim će se definisati zone individualne i stambene gradnje koje će obuhvatiti i naprijed navedena naselja.

Za brigu o komunalnoj infrastrukturi i vodosnabdijevanju, zaduženi su: JP "Komunalno" i JP "Vodovod i kanalizacija". Berane se snabdijeva vodom sa tri mjesta: "Merića vrelo", "Manastirsko vrelo" i "Dapsičko vrelo". Minimalna izdašnost je 480 litara u sekundi. Ukupna dužina cjevovoda je 71 km. Fekalnom kanalizacijom pokriveno je uže gradsko područje u dužini od 8,6 km. Prigradska naselja, međutim, imaju velike probleme sa fekalnim vodama, pa priključenje istih na glavne kanalizacione vodove predstavlja urgentnu potrebu. Potrošaci sa područja Berana električnom energijom se snabdijevaju putem Elektro distribucije Berane, koja posluje u sastavu Elektroprivrede Crne Gore A.D. sa sjedištem u Nikšiću. Na području naselja Talum, Riversajd i Rudeš u kojima živi RE stanovništvo, postoji izgrađen sistem napajanja sa 10 kV. Obalsko naselje se napaja preko postrojenja „Centar” dok Aerodromsko naselje nema razvijen sistem napajanja električnom energijom.

U prigradskom naselju Donji Talum, nastanjen je najveći broj građana romske i egipćanske pripadnosti (523, od čega je 284 domicilno stanovništvo, a 239 IRL). Ovo naselje je dio mjesne zajednice Lim, koja broji približno 5.000 žitelja. Naselje se nalazi u neposrednoj blizini rijeke Lim i ima razvijenu komunalnu infrastrukturu. Naselje broji 104 objekta sagrađena od čvrstog materijala, 8 objekata napravljenih od drveta (barake) i jednim šatorom. Naselje ima regularni priključak na gradski elektrosistem i gradsku vodovodnu mrežu, ali i neadekvatnu atmosfersku i fekalnu kanalizaciju, mali broj javnih česama, kao i dvije divlje deponije otpada. Kanalizacione cijevi su direktno usmjerene u korito rijeke Lim, a na granici između Donjeg i Gornjeg Taluma nalaze se kontejneri za deponovanje otpada čije održavanje nije redovno. Dio naselja koji se nalazi nizvodno od mosta na Donjem Talumu nije urbanizovan, ali je nacrtom Prostornog plana koji je u pripremi, planirano da se dio područja namijeni za stambenu gradnju, a dio za izgradnju industrijske zone. Većina objekata koji se nalaze u privatnom vlasništvu je legalizovana (36), dok 9 objekata nije legalizovano.

U naselju Riversajd, evidentirano je 304 RE nastanjenih u 42 tipske montažne kuće koje su sagrađene od drveta i legalizovane, dok je u toku izgradnja još 6 objekata za interno raseljena lica RE koji žive u nužnom smještaju. U naselju postoje i dvije barake koje se koriste za skladištenje ogrijeva. Prema važećem GUP-u, dio Riversajd-a u kojem živi RE stanovništvo, predstavlja „zelenu zonu“, tj. zonu posebne građevinske namjene, i kao takav za sada nije urbanizovan. Uslove života u naselju karakteriše neuredjenost putne infrastrukture koja se sastoji dijelom od asfalta, a dijelom od tampona od lomljenog kamena i šljunka, te neadekvatna atmosferska i fekalna kanalizacija i odsustvo uređenih prostora za okupljanje predstavnika zajednice. Periodično, rijeka Lim plavi ovo područje što dodatno otežava uslove života u naselju.

U naselju Petnjica je nastanjeno 17 pripadnika RE IRL koji za stanovanje koriste prostorije nekadašnje O.Š. "Mahmud Adrović". U toku su planovi za rekonstrukciju zgrade za potrebe lokalne samouprave koja će biti uspostavljena na teritoriji naselja.

U naselju „Rudeš“, nastanjen je 21 pripadnik RE koji žive u privremenim objektima-10 kontejnera sačinjenih od lima i sendvič blok ispunjenog stiroporom (5 porodica domicilnih RE koristi 5 kontejnera, a preostalih 5 koriste RE IRL). Jedna noformirana romska porodica za stanovanje koristi napušteni magacin nekadašnjeg ugostiteljskog objekta „Ranč“.

U Aerodromskom naselju, koje je nastalo spontano, uz aerodromsku pistu, nastanjeno je 28 IRL RE, koji žive u šest improvizovanih objekata-drvenih baraka, a za stanovanje se koristi i jedna pomoćna prostorija-ostava za ogrijev. Uslovi života u naselju su veoma loši. Naselje nema elektropriključak, kao ni vodovodnu i kanalizacionu mrežu. Vodosnabdijevanje se obezbjeđuje posredstvom jednog priključka vode koji je ustupljen od vlasnika objekta koji se nalazi u neposrednoj blizini baraka u kojima žive RE. Objekti nisu legalizovani (držaoci objekata posjeduju vlasničke listove o kupovini zemljišta na kojem se objekti nalaze). Naselje predstavlja industrijsku zonu u kojoj je zabranjena gradnja.

Dio Obalskog naselja u kojem živi 15 Roma i Egipćana broji 3 objekta od čvrste gradnje koja su legalizovana. Područje na kojem se nalazi ovo naselje predstavlja urbanizovanu gradsku zonu.

Presjek stanova nastanjenih RE populacijom, prema površini

Berane	Ukupno	Površina stana						
		Manje od 20 m ²	21-40 m ²	41-60 m ²	61 - 80 m ²	81-121 m ²	121 i više	nepoznato
	132	63	38	24	4			3

Presjek stanova nastanjenih RE populacijom, prema vrsti stana

Berane	Ukupno	Vrsta stana						
		Bez odgovora	Stan od čvrstog materijala	Baraka od drveta	Baraka lesonita I lima	Šator	Smještaj škola u Petnjici	Drugo
	132	2	95	21	5	1	3	6

Presjek stanova nastanjenih RE populacijom, prema tipu vlasništva

Berane	Ukupno	Osnov korišćenja stana					
		Vlasnik	Vlasnik ali nema papire	Podstanar	Smještaj u objektu škole	Šator	Nepoznato
	132	53	9	62	3	1	4

Presjek stanova naseljenih RE populacijom (prema stanju elektro i vodovodnih instalacija)

BERANE	Ima struju			Vodovod u stanu, ili pored stana		Kanalizacija	
	Ukupno	Svega	u %	svega	u %	svega	u %
	132	107	81.06	102	77.27	43	32.58

Presjek stanova naseljenih RE populacijom (prema stanju sanitarnih instalacija)

BERANE	Wc u stanu, ili pored stana			Kupatilo u stanu, ili pored stana		Stanovi u blizini javne deponije		
	Kuca,stan	Ukupno	Svega	u %	svega	u %	svega	u %
		132	102	77.27	51	38.64	53	40.15

6) *Socijalna zaštita i materijalni položaj*

Sistemom socijalne zaštite na teritoriji opštine Berane obuhvaćeno je ukupno 348 Roma i Egipćana, dok je broj ovih lica koja ne koriste nijedan instrument socijalne pomoći i podrške 321. Za sprovođenje mjera socijalne zaštite na teritoriji opštine zadužen je Centar za socijalni rad, kao organ državne uprave, tj. Ministarstva rada i socijalnog staranja. Na nivou lokalne uprave funkcioniraju i Sekretarijat za opštu upravu i društvene djelatnosti koji je također nadležan za određene mjere podrške socijalnoj zaštiti RE populacije, kroz programe jednokratnih pomoći u novcu, hrani, odjeći, obući i nastavnim sredstvima.

Programi socijalne zaštite na lokalnom nivou nisu dovoljno razvijeni, a iz lokalnog budžeta se za ove namjene u prosjeku izdvaja 2% od ukupnih sredstava, uglavnom za humanitarne aktivnosti i programe jednokratne pomoći. Socijalna davanja su takve prirode da prvenstveno nastoje da saniraju posljedice siromaštva, ali ne i da podstaknu održivu integraciju ciljane populacije. Socijalna zaštita najčešće ne predstavlja sastavnu komponentu programa lokalnog razvoja. Evidentan je i nedostatak potpunih i sistematizovanih podataka o socijalnim potrebama RE, uglavnom zbog toga što su podacima obuhvaćeni samo oni pripadnici koji predstavljaju zakonom definisane korisnike socijalnih davanja. Na sličan način se planiraju i finansijska sredstva za ove namjene, bez obzira na to da li dolaze iz budžetskih ili vanbudžetskih izvora. Sa druge strane, visok nivo nezaposlenosti i niska i neredovna primanja proizvode ozbiljne posledice po materijalni položaj i ukupni kvalitet života RE populacije, čineći ih direktno izloženim velikom riziku siromaštva. Nedostatak ličnih dokumenata, česte promjene mjesta boravka i nepribavljanje dokumentacije po službenoj dužnosti dodatno otežavaju pristup Roma i Egipćana socijalnim uslugama. Značajan problem predstavlja i visok stepen neinformisanosti o pravima iz sistema socijalne zaštite i načinima njihovog ostvarivanja.

Materijalno obezbjeđenje porodice predstavlja najviše korišćen instrument socijalne politike. U Opštini Berane je registrovano 1.435 lica koja su primaoci MOP-a, od čega 52 RE porodice. Iznos MOP-a zavisi od broja članova porodice i kreće se u rasponu od 55 eura za jednočlanu, do 104 eura za porodice sa 5 ili više članova. Broj korisnika dječijeg dodatka iznosi 1.072, od kojih su 22 pripadnika RE populacije. Broj korisnika tuđe njege i pomoći je 548 lica, od kojeg su 3 lica predstavnici domicilne RE populacije. Pravo na ličnu invalidninu koristi 102 lica, od kojih su 3 pripadnika RE populacije. **Pravo na penziju koristi ____ lica.** Sve penzije su u minimalnom iznosu od 70 do 120 eura mjesečno.

7) Zdravlje i zdravstvena zaštita

Funkcionisanje sistema zdravstvene zaštite na lokalnom nivou je primarno određeno zdravstvenom politikom i zakonskom regulativom, kao i potrebama i mogućnostima lokalne zajednice. U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju, sistem zdravstva je organizovan na tri nivoa:

- **primarni**, kojeg čine domovi zdravlja, u kojima je nosilac zdravstvene zaštite izabrani doktor u ambulanti, odnosno timovi izabranih doktora,
- **sekundarni**, kojeg čine opšte i specijalne bolnice, gdje se zdravstvena zaštita obezbjeđuje preko specijalističkih ambulanti i bolničkih postelja,
- **tercijarni**, kojeg čine Klinički centar Crne Gore i Institut za javno zdravlje.

Dom zdravlja Berane, kroz rad pet centara i tri jedinice za podršku, pruža podršku izabranim timovima i izabranim doktorima iz sljedećih oblasti:

- 1) sprovođenja zdravstvene edukacije i obrazovanja o najčešćim zdravstvenim problemima i metodama njihove identifikacije, prevencije i kontrole;
- 2) higijensko-epidemiološke zaštite;
- 3) zaštite mentalnog zdravlja;
- 4) liječenja plućnih bolesti i TBC;
- 5) laboratorijskih, mikrobioloških, radioloških, ultrazvučnih i drugih dijagnostičkih procedura.

Pripadnici romske i egipćanske populacije imaju pravo na zdravstvene usluge koje su dostupne i ostalim korisnicima zdravstvene zaštite. Usluge reproduktivnog i seksualnog zdravlja ostvaruju se posredstvom izabranih ginekologa u domovima zdravlja, a porođaj se može ostvariti u svakom porodilištu u Crnoj Gori. Vakcinacija djece se sprovodi putem izabranog pedijatra i putem posjeta medicinskih timova naseljima. Povremeno se organizuju kampanje o dostupnosti usluga zdravstvene zaštite, u prvom redu obavještavanje o značaju i prednostima korišćenja instituta izabranog doktora i usluga centara podrške u zdravstvenim ustanovama, kao i posjete medicinskih timova naseljima. Najveća udaljenost naselja u kojem živi RE populacija do najbližeg medicinskog centra iznosi 2,1 km (kontejnersko naselje na Rudešu).

Loš kvalitet stanovanja, neadekvatni higijensko-sanitarni uslovi, ekstremno siromaštvo i nizak stepen zdravstvene kulture utiču na zdravstveno stanje pripadnika RE populacije, što pokazuje nizak životni vijek u odnosu na opštu populaciju, te visoka stopa smrtnosti na nivou RE populacije i visok stepen mrtvorođene djece. Na sagledavanja stanja u pogledu zdravstvene zaštite Roma i Egipćana na lokalnom nivou utiče i činjenica da se u evidencije u zdravstvenom sistemu ne vode po etničkoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti korisnika prava na zdravstvenu

zaštitu. Uvidom u podatke o nosiocu osiguranja i svojstvu osiguranika, može se ostvariti pristup određenim podacima koji se odnose na pristup RE zdravstvenim uslugama. Prema raspoloživim podacima, pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu, tj. pravo na zdravstveno osiguranje posredstvom Zavoda za zapošljavanje, ostvaruje 257 domicilnih RE stanovnika. Prisutna je potreba za zdravstvenim medijatorima koji će pružiti podršku korisnicima zdravstvenih usluga iz RE zajednice i osigurati razmjenu potrebnih informacija o značaju očuvanja zdravlja, na način koji je razumljiv za korisnike. Zbog postojanja jezičke barijere, ova potreba je naročito izražena na nivou populacije interno raseljenih Roma i Egipćana.

8) *Etničko-kulturološke karakteristike*

Savremeni život Roma i Egipćana karakterišu određene etničko-kulturološke specifičnosti, poput jezičkih i konfesionalnih, koje treba uzeti u obzir prilikom sačinjavanja planova i programa integracije RE u lokalnu sredinu. U etničkoj strukturi na lokalnom nivou, romska zajednica učestvuje sa 503 pripadnika, od čega su 252 žene, a egipćanska sa 159 pripadnika, od čega su 64 žene. Lokalno RE stanovništvo se služi pretežno romskim (489 pripadnika/ca) i albanskim jezikom (176) kao maternjim, dok je 4 lica navelo crnogorski, odnosno srpski jezik, kao maternji. Kada je u pitanju vjeroispovjest, najveći broj lica je islamske vjeroispovjesti (624), dok je 45 lica pravoslavne vjeroispovjesti.

Kada su u pitanju Romi i Egipćani koji žive na teritoriji opštine Berane, mogu se istaći sledeće kulturološke karakteristike: privrženost tradicionalnim vrijednosti i običajima; nizak stupanj učešća u socijalnom i kulturnom životu lokalne zajednice; odsustvo lokalnih romskih kulturnih udruženja i asocijacija; nezastupljenost programa ili informacija koje tretiraju i afirmišu kulturna prava manjinskih zajednica. S ovim u vezi, pored poboljšanja uslova života, neophodno je raditi na stvaranju uslova za očuvanje nacionalnog, jezičkog i kulturnog identiteta ove populacije, te na afirmaciji romskog i egipćanskog kulturnog stvaralaštva.

RE stanovništvo prema nacionalnoj pripadnosti i polu (Popis 2011)

OPŠTINA	UKUPNO	ROMI	EGIPĆANI	AŠKALIJE
BERANE	669	503	159	5
Muški	349	251	95	3
Ženski	320	252	64	2

RE stanovništvo prema maternjem jeziku i polu (Popis 2011)

OPŠTINA	UKUPNO	Romski	Albanski	Crnogorski	Srpski	Ostali jezici	Nema podataka
BERANE	669	489	176	1	1		2
Muški	349	246	102	-	-	-	1
Ženski	320	243	74	1	1	-	1

RE stanovništvo prema vjeroispovjesti i polu (Popis 2011)

OPŠTINA BERANE	UKUPNO	islamska	pravoslavna	katolička	jehovini svjedoci	Druge vjere	Nema podataka
	669	624	45	-	-	-	-
Muški	349	321	28	-	-	-	--
Ženski	320	303	17	-	-	-	-

V. Oblasti primjene Lokalnog akcionog plana

Problemi sa kojima se suočavaju romska i egipćanska zajednica u opštini Berane, a koji su identifikovani situacionom analizom, u potpunosti se uklapaju u probleme i prioritete koji postoje na nivou države i koji su prepoznati Strategijom za poboljšanje položaja RE populacije 2012-2016.godine, u oblastima pravno-političkog, obrazovnog, ekonomsko-socijalnog života. Stoga su kroz Lokalni akcioni plan za integraciju Roma i Egipćana za period 2012-2016, strateški koncipirane mjere i aktivnosti koje lokalna samouprava treba da preduzme u naredne 4 godine u saradnji sa ostalim akterima (Centrom za socijalni rad, lokalnom službom za zapošljavanje, obrazovnim institucijama, zdravstvenim ustanovama, nevladinim organizacijama, medijima, međunarodnim organizacijama, itd.) u sledećim prioriternim oblastima:

- Pravni status
- Obrazovanje
- Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa
- Stanovanje
- Socijalna i dječija zaštita
- Zdravlje i zdravstvena zaštita
- Kulturni i jezički identitet
- Informisanje
- Učešće u političkom i društvenom životu

Prioritet 1: Pravni status

STRATEŠKI CILJ: Povećanje broja lica sa regulisanim pravnim statusom

Specifični cilj: Kreiran okvir za informisanje, identifikovanje potreba i pružanje podrške u prikupljanju i podnošenju dokumenata za regulisanje pravnog statusa

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Organizacija informativnih sastanaka i sastanaka u	MRSS UZZI LS NVO	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za	Lokalno RE stanovništvo upoznato sa uslovima i	Broj učesnika na seminarima i tribinama Broj lica koja su

zajednici, o uslovima i načinima regulisanja pravnog statusa	Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou		podršku "Dekadi Roma 2005-2015	načinima regulisanja pravnog statusa	pokrenula proceduru rešavanja pravnog statusa
Osmišljavanje i realizacija medijske kampanje o prednostima i mogućnostima rešavanja statusnih pitanja RE	UZZI LS NVO Lokalni mediji	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Povećan stepen informisanosti RE o prednostima regulisanja pravnog statusa	Broj RE obuhvaćenih medijskom kampanjom Broj lica koja su pokrenula proceduru rešavanja pravnog statusa
Organizacija lokalnih kampanja o obavezama, rokovima, uslovima i prednostima upisa novorođene djece u matične knjige	LS DZ NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Ojačana svijest roditelja o postupku i prednostima upisa novorođene djece u matične knjige	Broj RE obuhvaćenih medijskom kampanjom Broj novorođene djece upisane u matične knjige
Pokrenuti postupke i izvršiti naknadni upis u matične knjige rođenih	MRSS MUP LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Povećan broj RE koji su naknadno upisani u matične knjige rođenih	Broj RE koji posjeduju kompletna dokumenta potrebna za rješavanje statusnih pitanja
Sprovođenje ankete o socijalno ugroženim RE kojima je potrebna posebna podrška pri prikupljanju i podnošenju dokumentacije za regulisanje pravnog statusa i pružanje podrške ovim licima	MRSS UZZI LS Koordinator za romska pitanja pri lokalnoj upravi NVO	2012-2014	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Identifikovane potrebe za pružanjem podrške socijalno ugroženim RE u prikupljanju i podnošenju dokumentacije za regulisanje pravnog statusa	Broj socijalno ugroženih RE koji su čije potrebe za podrškom su identifikovane Broj RE kojima je pružena pomoć u pribavljanju dokumenata
Sprovođenje ankete o IRL RE koji borave na teritoriji opštine, a koji nemaju lična dokumenta	MRSS UZZI LS Lokalne NVO	2012-2014	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Unaprijeđena opštinska baza podataka o IRL RE koji ne posjeduju lična dokumenta	Broj identifikovanih IRL RE koji ne posjeduju lična dokumenta

Prioritet 2: Obrazovanje

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja Roma i Egipćana

Specifični cilj 1: Povećan obuhvat romske i egipćanske djece obrazovnim institucijama na lokalnom nivou

Specifični cilj 2: Kreiran mehanizam podrške u učenju za romsku i egipćansku djecu

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Obezbijedena sredstva za dotiranje naknada za upis u predškolske ustanove RE djece čiji su roditelji ili staratelji korisnici MOP-a	MRSS (CSR) MPiS LS JPU	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet	Povećan obuhvat RE djece predškolskim obrazovanjem i vaspitanjem	Broj RE roditelja/staratelja koji koriste dotacije za naknade za upis djece u predškolski sistem Broj novoupisane RE djece u predškolske ustanove Broj djece RE koja su upisana u osnovnu školu
Nabavka i distribucija udžbenika i drugih nastavnih sredstava za RE djecu osnovnoškolskog uzrasta	MRSS (CSR) MPiS ZZŠ LS UNICEF	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015"	Povećan obuhvat RE djece osnovnim školskim obrazovanjem Smanjen drop out u osnovnim školama	Broj RE učenika koji su korisnici besplatnih udžbenika i drugih potrebnih nastavnih sredstava Broj RE učenika u sistemu osnovnoškolskog sistema
Organizovanje godišnje kampanje „drug drugu” za prikupljanje korišćenih udžbenika, pribora i materijala nastavu u osnovnim i srednjim školama za RE	MRSS (CSR) OŠ/USO (aktiv profesora i učenici) CKCG NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)		Obezbijedena nastavna sredstva za RE učenike na godišnjem nivou	Broj prikupljenih i distribuiranih udžbenika i drugih nastavnih sredstava Ukupan broj učenika (RE i druge djece) obuhvaćen kampanjom
Obezbjediavanje prostornih uslova za produženi boravak RE djece u školskim ustanovama	MPiS OŠ/USO (direktori) LS	2012-2016 (stalna aktivnost)		Sva upisana RE djeca imaju mogućnost korišćenja produženog boravka u školama u skladu sa propisanim uslovima	Broj RE učenika koja koriste produženi boravak u osnovnim i srednjim školama Broj sati provedenih u produženom boravku

Organizovanje dopunske nastave za RE učenike u osnovnim i srednjim školama, kroz uvođenje volonterskih servisa podrške u učenju	MPiS OŠ/USO Odsjek za učiteljske studije Filozofskog fakulteta u Beranama LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)		Kreirani volonterski servisi podrške učenju za RE učenike u sistemu osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja	Broj RE učenika koji koriste servise podrške Obim i kvalitet sadržaja pokrivenih servisima podrške Broj angažovanih asistenata u nastavi Broj RE djece sa završenom osnovnom i srednjom školom Zadovoljstvo RE učenika pruženim servisima
Organizovanje posebnih programa i manifestacija podrške integraciji RE djece u obrazovni sistem na lokalnom nivou	MPiS OŠ/USO (aktiv profesora i učenici) LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Povećan stepen razumijevanja integracije RE djece	Broj programa i manifestacija Broj RE i drugih učenika koji su učestvovali u pripremi i organizaciji programa i manifestacija Zadovoljstvo RE i drugih učenika organizovanim aktivnostima (kvalitativan indikator)
Organizovanje edukativnih i motivacionih radionica za RE roditelje na temu značaja i prednosti obrazovanja	MPiS OŠ/USO LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Unaprijeđena informisanost RE roditelja o značaju i prednostima obrazovnog procesa	Broj RE roditelja obuhvaćenih radionicama Procenat novoupisane RE djece u osnovne i srednje škole
Praćenje pohađanja i kvaliteta nastave za RE djecu	MPiS OŠ/USO LS NVO Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet	Unaprijeđena baza podataka o obrazovnim potrebama i postignućima RE	Broj sastanaka sa upravom škole i roditeljima RE učenika Obim prikupljenih podataka Broj preporuka Savjeta za unapređenje stanja u datoj oblasti
Uključivanje RE roditelja u Savjete roditelja pri školama	OŠ/USO NVO RE roditelji	2012-2016 (stalna aktivnost)		Povećano učešće RE roditelja u realizaciji obrazovnih politika	Broj RE roditelja u Savjetima roditelja pri školama Broj inicijativa RE roditelja u Savjetima roditelja

Prioritet 3: Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa**STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje uslova za ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje Roma i Egipćana****Specifični cilj 1:** Razvijeni planovi i programi podrške (samo) zapošljavanju Roma i Egipćana na lokalnom nivou

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Zapošljavanje jednog RE u Sekretarijatu za opštu upravu i društvene djelatnosti (kancelarija Višeg savjetnika za interno raseljena lica i Rome)	LS	2012-2013	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Jedan pripadnik RE populacije zaposlen u lokalnoj upravi	Izmijenjen Akt o sistematizaciji radnih mjesta Opštine Berane Zaključen ugovor o radu između RE zaposlenog i Opštine Berane
Organizovanje godišnjih bazičnih obuka za pokretanje sopstvenog biznisa i pružanje podrške u dobijanju kredita za samozapošljavanje	MRSS ZZZCG- Biro rada Berane ME LS	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Povećan stepen informisanosti RE o mogućnostima i prednostima samozapošljavanja Povećane mogućnosti za samozapošljavanje RE	Broj RE koji su korisnici kredita za samozapošljavanje Broj lica koja su pokrenula sopstveni biznis na godišnjem nivou
Organizovanje obuka za poznatog poslodavca (za nezaposlena lica od III do IV stepena stručne spreme) kao i programa dokvalifikacije i prekvalifikacije nezaposlenih lica za deficitarna zanimanja	MRSS ZZZCG- Biro rada Berane LS			Povećan stepen kvalifikovanosti nezaposlenih RE za obavljanje potrebnih poslova kod poznatog poslodavca, kao i deficitarnih zanimanja	Udio nezaposlenih RE u obukama i programima Broj novozaposlenih RE iz reda polaznika obuka i programa Zadovoljstvo RE učesćem u obukama i programima
Planiranje, organizovanje i praćenje realizacije programa javnih radova za obavljanje poslova na održavanju puteva, zelenih površina i drugih poslova koji ne zahtevaju stručnu osposobljenost	ZZZCG- Biro rada ME LS NVO Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Unaprijeđeni uslovi za zapošljavanje RE kroz programe javnih radova	Broj objavljenih poziva za program javnih radova Broj RE koji su angažovani po jednom programu javnih radova Broj RE kojima je ponuđen stalni radni odnos U najmanje jednom programu javnih radova na godišnjem nivou zaposleni su RE

Izrada i realizacija godišnjih planova zapošljavanja RE, na temelju analize potreba poslodavaca, kao i potreba i kvalifikacione strukture tražioca zaposlenja	ZZZCG- Biro rada LS Biznis zajednica NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015"	Identifikovane ponuda i potražnja, kao i potrebe u zapošljavanju RE na lokalnom nivou	Broj i obim izrađenih planova Procenat obuhvata poslodavaca planovima Broj sastanaka sa poslodavcima i RE Procenat obuhvata nezaposlenih RE planovima Broj novozaposlenih RE na temelju planova, na godišnjem nivou
Uspostavljanje posebnog fonda namijenjenog zapošljavanju socijalno ugroženih kategorija lokalnog stanovništva	MRSS LS	2014-2016	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015" EU fondovi	Kreiran mehanizam podrške integraciji RE na lokalnom tržištu rada	Udio učešća nezaposlenih RE zapošljavanju kroz ovaj fond
Promocija primjera dobre prakse u zapošljavanju RE na lokalnom nivou	ZZZCG- Biro rada LS Biznis zajednica NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015" EU fondovi	Povećan stepen informisanosti o primjerima dobre prakse u zapošljavanju RE na lokalnom nivou	Broj primjera dobre prakse Procenat obuhvata RE primjerima dobre prakse Učestalost i dužina trajanja emitovanih sadržaja

Prioritet 4: Stanovanje

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje uslova i kvaliteta stanovanja Roma i Egipćana

Specifični cilj 1: Poboljšanje infrastrukture i uslova stanovanja u urbanizovanim RE naseljima

Specifični cilj 2: Stvaranje uslova za legalizaciju nelegalnih objekata i relociranje RE naselja koja se nalaze u industrijskim područjima

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Izrada lokalne studije stanovanja	LS NVO	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015" Međunarodni donatori	Identifikovane i analizirane potrebe RE populacije u oblasti stanovanja Definisane preporuke i mjere za unapređenje stanja u oblasti stanovanja RE	Broj RE naselja obuhvaćenih studijom Broj RE porodica i stanova obuhvaćenih studijom Broj preporuka i predloženih mjera
Ugradnja 3 kolektora u naselju Donji Talum	MTiOR LS	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi	Poboljšana kanalizaciona infrastruktura u naselju Donji	Broj ugrađenih kolektora Obuhvat prečišćenih

			Roma 2005-2015 EU fondovi	Talum Riješeno pitanje prečišćavanja otpadnih voda za naselje Donji Talum	otpadnih voda
Izgradnja 3 stambene jedinice za RE u naselju Petnjica	MTiOR LS UNHCR	2012-2014	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi Međunarodni donatori	Riješeno stambeno pitanje tri RE porodice u naselju Petnjica	Izgrađene tri stambene jedinice za RE porodice koje ispunjavaju uslove i standarde stanovanja
Izrada i realizacija plana rješavanja stambenih potreba RE porodica u Aerodromskom naselju	MTiOR LS UNHCR	2012-2014	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi Međunarodni donatori	Riješeno stambeno pitanje RE porodica u Aerodromskom naselju	Obezbijedena sredstva za izgradnju stambenih jedinica za RE porodica u Aerodromskom naselju
Razvijanje, realizacija i praćenje primjene programa unaprijeđena stanovanja RE	MTiOR LS NVO Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou Lokalni mediji	2012-1016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Unaprijeđena baza podataka o potrebama položaju RE na lokalnom nivou	Najmanje jedan projekat iz oblasti stanovanja RE kandidovan za EU fondove, na godišnjem nivou

Prioritet 5: Socijalna zaštita

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje kvaliteta i pristupačnosti socijalne zaštite za Rome i Egipćane

Specifični cilj 1: Povećan obuhvat RE sistemom socijalne zaštite

Specifični cilj 2: Stvaranje uslova za razvoj roditeljskih kompetencija u RE porodicama

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Sprovođenje godišnjih ispitivanja i evidentiranja socijalnih potreba RE na teritoriji opštine	MRSS CSR UZZI LS NVO	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Unaprijeđena baza podataka o socijalnom položaju RE na lokalnom nivou	Broj učesnika na seminarima i tribinama Broj lica koja su pokrenula proceduru rešavanja pravnog statusa
Obuhvatanje djece iz RE porodica koje koriste	MRSS CSR LS	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za	Povećan obuhvat RE djece sistemom socijalne zaštite	Broj RE djece obuhvaćene programima MRSS Broj RE djece

pravo na MOP organizovanim oblicima dječje zaštite u skladu sa Programom MRSS			podršku "Dekadi Roma 2005-2015		koja koriste organizovane oblike socijalne i dječje zaštite
Uključivanje djece sa teškoćama u razvoju iz RE porodica u Dnevni Centar za djecu sa teškoćama u razvoju -Berane	MRSS CSR LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 Međunarodni donatori	Povećan obuhvat RE djece sa teškoćama u razvoju sistemom socijalne zaštite	Broj RE djece koja koriste usluge Centra za djecu sa teškoćama u razvoju -Berane
Izrada, realizacija i praćenje posebnog programa za zaštitu djece i majki RE populacije u opštini	MRSS CSR LS NVO Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 Međunarodni donatori	Unaprijeđen sistem posebne zaštite djece i majki RE na lokalnom nivou	Broj izrađenih programa Broj realizovanih posebnim programima zaštite Broj žena i dece RE obuhvaćenih programima posebne zaštite Zadovoljstvo RE korisnika implementiranim programima
Organizovanje informativnih sastanaka i edukativnih radionica o dostupnosti i vrstama socijalnih usluga	CSR LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Lokalno RE stanovništvo upoznato sa uslovima i načinima ostvarivanja pristupa socijalnim uslugama	Broj i učestalost sastanaka i radionica Broj RE koji učestvuju u sastancima Povećan obuhvat RE socijalnim uslugama Zadovoljstvo RE sastancima i radionicama
Organizovanje kampanja o hraniteljstvu među RE porodicama	MRSS CSR LS NVO Lokalni mediji	2012-2014	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Povećan obuhvat RE populacije uslugom hraniteljstva	Broj hraniteljskih porodica među RE populacijom na lokalnom nivou Broj djece obuhvaćene programima hraniteljstva u RE porodicama
Praćenje dostupnosti i kvaliteta socijalnih usluga za RE	MRSS (CSR) LS Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou	2012-2016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Dostupnost i kvalitet socijalnih usluga za RE se kontinuirano prate i	Broj sastanaka predstavnika Savjeta sa nadležnim institucijama i RE zajednicom

				analiziraju	Obim prikupljenih podataka Broj preporuka
--	--	--	--	-------------	--

Prioritet 6: Zdravlje i zdravstvena zaštita

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje kvaliteta i pristupačnosti zdravstvene zaštite za Rome i Egipćane

Specifični cilj 1: Povećan obuhvat RE sistemom zdravstvene zaštite

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Organizovati godišnje akcije prijavljivanja neprijavljene romske dece u matične evidencije građana i otvaranja zdravstvenih legitimacija	MRSS UZZI MZ DZ LS NVO	2012-2014	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Povećan obim prijavljivanja RE dece u matične evidencije građana Veći obuhvat RE djece primarnom zdravstvenom zaštitom	Broj prijavljene RE djece u matičnim evidencijama Broj RE djece obuhvaćene primarnom zdravstvenom zaštitom
Obezbjediavanje nesmetanog pristupa sekundarnom i tercijarnom Programu zdravstvene zaštite svim pripadnicima RE sa područja opštine	MRSS MZ IJZ DZ LS	2012-1016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Veći obuhvat RE sekundarnom i tercijarnom zdravstvenom zaštitom	Broj RE obuhvaćenih sekundarnom i tercijarnom zdravstvenom zaštitom
Zdravstvena edukacija roditelja djece predškolskog i osnovno-školskog uzrasta	MZ IJZ DZ LS NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Povećan stepen informisanosti RE o prednostima o značaju i načinima zaštite zdravlja Povećan broj vakcinisane RE djece Povećan broj preventivnih pregleda RE djece	Broj RE roditelja i djece koji su pohađali kurseve zdravstvene edukacije Broj i učestalost organizovanih kurseva zdravstvene edukacije Broj vakcinisane RE djece na godišnjem nivou Broj RE djece koja idu na preventivne medicinske preglede, na godišnjem nivou
Organizovanje interaktivnih predavanja i	MZ IJZ LS	2012-1016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za	Veća informisanost RE o ljudskim	Broj i učestalost predavanja i sastanaka

distribucija informativnih materijala o porodičnim pravima, planiranju porodice i kontracepciji, pravima djece i žena u naseljima u kojima žive RE	DZ NVO Lokalni mediji		podršku "Dekadi Roma 2005-2015	pravima, porodičnim pravima, planiranju porodice i kontracepciji, pravima djece i žena Povećan broj RE, posebno žena i djece, koji praktikuju odlaske na medicinske preglede Povećan broj žena RE koje koriste kontraceptivna sredstva	Broj RE koji učestvuju na predavanjima i sastancima Procenat pripadnica RE koje učestvuju na predavanjima i sastancima Broj obrađenih tema Broj izvršenih pregleda na godišnjem nivou Broj žena RE koje koriste kontraceptivna sredstva, na godišnjem nivou
Ogranizovanje periodičnih akcija dezinfekcije naselja u kojima žive RE	DZ	2012-1016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Održavanje higijensko-sanitarnih ulova u naseljima u kojima žive RE	Broj organizovanih akcija Broj naselja u kojima se organizovane akcije
Praćenje stanja u oblasti zdravlja i zdravstvene zaštite RE	Savjet za integraciju RE na lokalnom nivou	2013-1016 (stalna aktivnost)	Budžet Crne Gore Opštinski budžet	Dostupnost i kvalitet zdravstvenih usluga za RE se kontinuirano prate i analiziraju	Broj sastanaka predstavnika Savjeta sa nadležnim institucijama i RE zajednicom Obim prikupljenih podataka Broj preporuka

Prioritet 7: Kulturni i jezički identitet

STRATEŠKI CILJ: Unapređenje uslova za razvoj i očuvanje kulturnog i jezičkog identiteta Roma i Egipćana

Specifični cilj 1: Promocija romske i egipćanske kulture i tradicije

Specifični cilj 2: Podrška razvoju i afirmaciji romskih kulturnih udruženja i asocijacija

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Uvrstiti u spisak gradskih manifestacija manifestaciju "Svjetski Dan Roma" (8. april) i obezbijediti određena sredstva	LS NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Obezbijeden kontinuitet u obilježavanju Svjetskog dana Roma	Sredstva za organizovanje obilježavanja Svjetskog dana Roma predviđena godišnjim budžetom Broj RE

iz lokalnog budžeta za njeno organizovanje					udruženja u pojedinaca koji su uključeni
Učlanjivanje pripadnika RE u KUD sa područja opštine	LS KUD NVO	2012-2016		Povećan broj RE koji su uključeni u kulturnom životu zajednice	Broj RE uključenih u lokalna KUD
Pružanje podrške aktivnom učešću romskih organizacija i pojedinaca u gradskim kulturno umetničkim manifestacijama	MK MZMP LS RE NVO i pojedinci Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Povećan broj RE koji su uključeni u kulturne društvene aktivnosti u lokalnoj zajednici	Broj RE udruženja i pojedinaca koji su uključene u lokalne kulturne manifestacije

Prioritet 8: Informisanje

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje informisanosti Roma i Egipćana

Specifični cilj 1: Kreiranje mehanizama kontinuiranog informisanja RE zajednice o društvenom i političkom životu lokalne zajednice

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Pokretanje i emitovanje redovnih informativnih sadržaja namijenjenih RE populaciji	MK LS NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015	Lokalno RE stanovništvo upoznato sa pitanjima koja su od značaja za njihov svakodnevni život u zajednici	Broj i dužina trajanja emitovanih sadržaja Broj RE koji prate informativne sadržaje Zadovoljstvo RE emitovanim sadržajima
Afirmacija rada romskih i neromskih NVO, putem lokalnih medija	LS NVO Lokalni mediji	2012-2016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 Međunarodni donatori	Povećan stepen informisanosti o aktivnostima i programima koje realizuju NVO na temu integracije RE	Broj NVO obuhvaćenih izvještavanjem medija Broj emitovanih priloga Broj prezentovanih programa i projekata Udio romskih NVO u prezentovanim sadržajima

Prioritet 9: Učešće u političkom i društvenom životu

STRATEŠKI CILJ: Unapređivanje uslova za učešće Roma i Egipćana u političkom i društvenom životu lokalne zajednice

Specifični cilj 1: Ojačani kapaciteti romskog civilnog društva na lokalnom nivou

Specifični cilj 2: Unaprijeđena saradnja i komunikacija između lokalne samouprave i romskog nevladinog sektora

Mjere i aktivnosti	Nosioci	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja	Očekivani rezultati	Indikatori
Organizovanje redovnih posjeta RE naseljima i sastanaka sa predstavnicima RE	LS NVO	2012-2016 (stalna aktivnost)		Predstavnici lokalne samouprave i NVO se redovno informišu potrebama i problemima RE Potrebe i problemi RE se kontinuirano prate Predstavnici RE prezentuju nadležnima svoje prioritete i probleme i zagovaraju njihovo rješavanje	Broj i učestalost posjeta i sastanaka u zajednici Broj RE koji je obuhvaćen posjetama i sastancima Broj naselja koja su obuhvaćena posjetama i sastancima Udio učešća pripadnika RE populacije u posjetama i sastancima
Organizovanje tribina o učešću mladih RE u političkom i socijalnom životu lokalne zajednice	MZMP LS Romski nacionalni savjet NVO Lokalni mediji	2012-2016	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 Međunarodni donatori	Ojačana svijest među mladom RE populacijom o značaju učešća u životu zajednice	Broj i učestalost održavanja tribina Broj RE učesnika tribina Broj elaboriranih pitanja/problema
Organizovanje posjeta RE liderki naseljima sa ciljem promocije građanskog učešća i aktivizma među pripadnicama RE populacije	LS NVO Romske liderke	2012-2016		Razmijenjena znanja i iskustva u vezi sa učešćem pripadnica RE u životu lokalne zajednice	Broj i učestalost posjeta Broj RE liderki Obuhvat pripadnica RE posjetama Zadovoljstvo pripadnica RE organizovanjem posjeta
Organizovanje radionica za lokalne NVO o pravima i mogućnostima učešća u procesima odlučivanja na lokalnom nivou	LS NVO	2012-2016	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi	Ojačani kapaciteti NVO za korišćenje mehanizama učešća u procesima odlučivanja na lokalnom nivou	Broj NVO obuhvaćenih radionicama Broj građanskih inicijativa i peticija podnijetih od strane NVO na godišnjem nivou Broj inicijativa koje su usvojene

					od strane LS
Afirmacija i korišćenje instituta „prazne stolice” za lokalne romske i neromske NVO	LS NVO Lokalni mediji	2012-1016 (stalna aktivnost)		Unaprijedeno učešće lokalnih NVO u radu lokalnog parlamenta	Broj NVO koje koriste institut „prazne stolice” Učestalost korišćenja „prazne stolice” Udio romskih predstavnika u korišćenju „prazne stolice”
Pružanje podrške razvoju lokalnih romskih NVO i drugim NVO koje se bave integracijom RE, kroz ustupanje opštinskih prostorija za potrebe održavanja zajedničkih sastanaka, tribina, itd.		2012-1016		Lokalne NVO koje se bave integracijom RE koriste, prema potrebi, opštinske prostorije za održavanje sastanaka, tribina Poboljšana koordinacija i umrežavanje između lokalnih NVO	Broj lokalnih NVO koje koriste opštinske prostorije na godišnjem nivou Broj i učestalost održanih sastanaka i tribina
Pružanje podrške romskim udruženjima i drugim NVO koje se bave integracijom RE, za učešće na lokalnim i drugim konkursima	MZMP LS NVO	2012-1016 (stalna aktivnost)	Opštinski budžet Domaći i strani fondovi za podršku "Dekadi Roma 2005-2015 EU fondovi Međunarodni donatori	Povećan broj odobrenih projekata i programa romskih udruženja i drugih NVO koje se bave integracijom RE, za finansiranje iz domaćih i međunarodnih fondova	Broj projekata romskih i neromskih NVO odobrenih iz lokalnog budžeta na godišnjem nivou Broj projekata romskih i neromskih NVO odobrenih iz javnih i međunarodnih fondova na godišnjem nivou Procenat kofinansiranja podržanih projekata NVO od strane LS na godišnjem nivou
Formiranje Savjeta za integraciju RE na lokalnom nivou	LS NVO	2012-2013		Kreiran institucionalni mehanizam učešća RE u radu lokalne samouprave Kreiran institucionalni mehanizam za praćenje i	Ispunjeni formalno-pravni uslovi za osnivanje Savjeta Imenovani članovi Savjeta Broj RE predstavnika u sastavu Savjeta

				evaluaciju realizacije LAP-a za integraciju RE	
--	--	--	--	--	--

VI. Finansiranje

Procjena finansijskog uticaja LAP-a na lokalni budžet i izrada finansijskog okvira za njegovu realizaciju sprovedeni su u saradnji sa predsjednikom Opštine Berane i Sekretarijatom za finansije i ekonomski razvoj. Na osnovu planiranih mjera koje treba preduzeti u sljedećem četvorogodišnjem periodu, predviđeno je da se budžetom Opštine godišnje opredjeljuje iznos od _____ EUR; odnosno _____% od ukupnog godišnjeg bužeta Opštine, za finansiranje dijela aktivnosti koje su predviđene LAP-om.

Osim sredstava iz budžeta Opštine Berane, realizacija planiranih aktivnosti će se finansirati i kroz državni budžet, kao i kroz raspoloživa sredstava međunarodnih i domaćih donacija i programa bespovratne pomoći, a posebno kroz izradu projekata iz EU sredstava koja su dostupna lokalnim samoupravama, institucijama i nevladinom sektoru u Crnoj Gori.

VII. Monitoring i evaluacija realizacije

Monitoring i evaluacija predstavljaju veoma važan segment implementacije svakog strateškog dokumenta i kontrole kvaliteta i uticaja ostvarenih rezultata koji im za cilj da omogući jednostavno praćenje dinamike i uspješnosti realizacije, ali i eventualno revidiranje postojećeg dokumenta, u skladu sa potrebama zajednice i identifikovanim izazovima u primjeni.

Za sprovođenje monitoringa i evalucije, biće zadužena međusektorska radna grupa koja će biti formirana nakon usvajanja LAP-a i koja će redovno informisati predsjednika Opštine, kao i lokalni parlament, prema potrebi, o svim relevantnim činjenicama vezanim za implementaciju LAP-a (ovu funkciju može obavljati i Savjet za integraciju RE, ako se konstituiše).

Nakon usvajanja, LAP će biti dostavljen nosiocima aktivnosti, tj.nadležnim jedinicama lokalne uprave i instucijama koje će biti zadužene za njegovu primjenu. Nosioci aktivnosti biće zaduženi za blagovremeno i valjano dostavljanje informacija iz oblasti svog djelovanja u vezi sa planiranim aktivnostima. Ove informacije će biti razmatrane na polugodišnjem nivou i sumirane u godišnjim izvještajima o sprovođenju LAP-a. Nalaz evaluacije predstavljaće sastavni dio godišnjeg izvještaja i pripremaće se na participativan način, uz učešće lokalnog romskog stanovništva i nevladinih organizacija. Za pripremu izvještaja o realizaciji LAP-a biće zaduženo međusektorsko tijelo koje je nadležno za nadzor nad sprovođenjem i evaluaciju LAP-a.

Oktober 2012.god.